

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพราะการศึกษา คือ การพัฒนา มนุษยชาติ ซึ่งจะมีผลต่อผลผลิตทางเศรษฐกิจความมั่นคงทางสังคม และการเสริมสร้างพัฒนา ความรู้ใหม่ (ประกอบ คูปรรัตน์ 2500 : 1) ในสภาพปัจจุบันการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของประเทศได้เปลี่ยนแปลงไป การจัดการศึกษาอันเป็นหน้าที่สำคัญของรัฐ ในการกำหนดบทบาท และความรับผิดชอบที่รัฐพึงมีต่อพลเมือง ดังปรากฏในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ข้อ 10 ว่า "รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษา" ดังนั้น การจัดการศึกษาของรัฐ จึงต้องมีการพัฒนา เพื่อให้สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าของเศรษฐกิจและสังคม

การจัดการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับ- อุดมศึกษา รัฐจะเป็นผู้ดำเนินงาน และควบคุมดูแลเกือบทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษา ในระดับอุดมศึกษา ถือว่าเป็นการศึกษาในระดับสูงสุด เพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็นกำลังสำคัญของชาติ ซึ่ง ธรรมรักษ์ การนิเทศน์ (ธรรมรักษ์ การนิเทศน์ 2531 : 30) ได้ให้ทัศนะไว้ คือ สถาบันอุดมศึกษา ในฐานะเป็นหัวแถวในการผลิตคนชั้นสมองของประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนา ประเทศนั้น เราถือว่า คน คือ ทรัพยากรมนุษย์ ที่เป็นทั้งเครื่องมือในการพัฒนา (Means) และเป็นผู้รับผลกระทบ (ends) จากการพัฒนา การพัฒนาการศึกษากับการพัฒนาประเทศโดย ส่วนรวมจึงแยกจากกันไม่ได้ จำเป็นจะต้องเป็นกระบวนการเดียวกัน

นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2400 - พ.ศ.2516 รัฐได้จัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดของทบวง มหาวิทยาลัยขึ้นมา 16 แห่ง เพื่อผลิตคนระดับสูง สำหรับตอบสนองความต้องการบุคลากร ในการพัฒนาประเทศ จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยนั้น แต่เดิมมา รัฐเป็นผู้รับภาระในการจัดมาโดยตลอด เมื่อความต้องการทางการศึกษา ระดับอุดมศึกษาของ ประชาชนมีมากขึ้น รัฐจึงเปิดโอกาสให้เอกชนเข้าร่วมรับภาระนี้ (มานิต บุญประเสริฐ 2523 : 4) แต่การศึกษาที่เอกชนจัดขึ้น จะต้องไม่แสวงหากำไรเกินควร (สำนักงานคณะกรรมการ- การศึกษาแห่งชาติ 2520 : 4)

ดังนั้น พระราชบัญญัติวิทยาลัยเอกชน พ.ศ. 2512 จึงได้รับการตราขึ้น ในระยะ เริ่มแรก มีการขอจัดตั้งวิทยาลัยเอกชน 6 แห่งเท่านั้น ต่อมา มีการขอจัดตั้งเพิ่มอีก 4 แห่ง และเมื่อสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ในประเทศไทยมีมากขึ้น เพื่อความเหมาะสมในการดำเนินงาน ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ให้เป็นไปด้วยความมีประสิทธิภาพสูงสุด จึงได้ตราพระราชบัญญัติ

สถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2522 ขึ้นมาแทน โดยได้กำหนดขอบเขตบทบาท และภาระกิจของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น สามารถเปิดสอนในระดับปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษาได้ ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว จะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. 2531 มีจำนวนถึง 25 แห่ง ในจำนวนนี้เป็น มหาวิทยาลัย 6 แห่ง วิทยาลัย 18 แห่ง และสถาบัน 1 แห่ง

ด้วยความเติบโตอย่างมากของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในปัจจุบัน ทำให้เกิดสภาพการแข่งขันทับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ทางด้านประสิทธิภาพของการบริหารงาน และคุณภาพของการศึกษา ความพร้อม และศักยภาพในการขยายตัวของสถาบันศึกษาเอกชน จึงต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ เช่น งบประมาณ เงินลงทุน ครู-อาจารย์ เจ้าหน้าที่ จำนวนนักศึกษา อุปกรณ์การศึกษา เป็นต้น

การบริหารและการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในสภาวะที่เศรษฐกิจและสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป ความอยู่รอดของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จึงอยู่ที่การบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถขจัดปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ รวมทั้งการปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน และอนาคต เพื่อสถาบันอุดมศึกษาเอกชนสามารถดำเนินงานต่อไปอย่างมีคุณภาพ สำหรับแบ่งเบาภาระของรัฐในการจัดการศึกษาของไทย เพื่อผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพ เป็นที่ต้องการแก่สังคม และประเทศชาติในอนาคต

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้บริหารหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวงการอุดมศึกษาเอกชน จะต้องตระหนัก และยอมรับความเปลี่ยนแปลงนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาโครงสร้างการบริหาร ปัญหาและความต้องการของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เพื่อประมวลเป็นข้อมูลสำคัญอันจะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข และส่งเสริมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างการบริหาร และการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน
2. เพื่อศึกษาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในการบริหาร ด้านวิชาการ ด้านการเงิน ด้านบุคคลากร ด้านกิจการนักศึกษา ด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์ ตามการรับรู้ของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชน
3. เพื่อศึกษาความต้องการของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาโครงสร้างการบริหาร การดำเนินงานตามสภาพ ของความเป็นเจ้าของที่จดทะเบียน ผู้รับใบอนุญาตประเภทบุคคล บริษัท มูลนิธิ สมาคม เพื่อการกุศลและที่เกี่ยวข้องกับศาสนา รวมทั้งปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จากการบริหารการดำเนินงานของสถาบันตามรูปแบบความเป็นเจ้าของ ตลอดจนความต้องการของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 25 สถาบันเท่านั้น โดยไม่ครอบคลุมวิทยาลัยเซนต์จอห์น ซึ่งเพิ่งก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปี 2532

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาภาพรวมของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ การรวบรวมแนวคิด จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชน และผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งการเยี่ยมชมสถาบัน มาใช้ในการวิเคราะห์ และนำเสนอ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันอุดมศึกษาเอกชน หมายถึง สถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ตามพระราชบัญญัติอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ.2522 จำนวน 25 สถาบัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ สถาบันเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาลัยอัสสัมชัญ-บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย วิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ มหาวิทยาลัยเทคนิคสยาม มหาวิทยาลัยพายัพ วิทยาลัยแสงธรรม วิทยาลัยศรีอีสาน วิทยาลัยหัวเจีย วิทยาลัยคริสเตียน วิทยาลัยวงษ์สวัสดิกุล วิทยาลัยศรีโสภณ วิทยาลัยสยามบัณฑิต วิทยาลัยรังสิต วิทยาลัยพยาบาล-เซนต์หลุยส์ วิทยาลัยบัณฑิตนิพนธ์โลก วิทยาลัยมิชชั่น วิทยาลัยภาคกลาง วิทยาลัยเกษมบัณฑิต วิทยาลัยบัณฑิตสกลนคร วิทยาลัยโยนก วิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โครงสร้างการบริหาร หมายถึง องค์การบริหารต่าง ๆ ภายในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน รวมทั้งหน้าที่ ภาระกิจ การดำเนินงาน องค์ประกอบและการได้มาซึ่งองค์การหรือองค์ประกอบ

ปัญหา หมายถึง สภาพการณ์ตามความรับรู้ที่ผู้บริหารประสบ ซึ่งก่อให้เกิดความยุ่งยากใจ วิตกกังวล และไม่สบายใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร

ความต้องการ หมายถึง ความหวังที่ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนพึงประสงค์

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ได้แก่ อธิการ อธิการบดี รองอธิการ รองอธิการบดี หรือตำแหน่งอื่นที่เทียบเท่า

สภาสถาบัน หมายถึง สภาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

เจ้าของ หมายถึง ผู้รับใบอนุญาตให้ดำเนินการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเอกชน แบ่งได้ 2 ประเภท ได้แก่

บุคคลธรรมดา คือ บุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ 2 หมวด 1
นิติบุคคล คือ นิติบุคคลตามมาตรา 72 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประกอบด้วย มูลนิธิ (ม.81) บริษัทจำกัด (ม.1096) และ สมาคม (ม.1274) ดูภาคผนวก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบาย และวางแผนบริหารสถาบัน ให้มีความเหมาะสม และเป็นประโยชน์โดยตรงต่อสถาบันอุดมศึกษาเอกชน
2. เป็นแนวทางให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับสถาบันอุดมศึกษาเอกชน มีความเข้าใจในปัญหาต่าง ๆ และสามารถแก้ไขให้สถาบันอุดมศึกษาดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางและบรรยายความเรียง ซึ่งได้จัดแบ่งลำดับขั้นตอน ในการเสนอข้อมูลออกเป็น 5 บท คือ

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ข้อจำกัดของการวิจัย คำจำกัดความ และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

บทที่ 2 กล่าวถึงวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย กล่าวถึงขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ประชากร และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ